

ne more vlada terpeti; le čudno je to — je rekel — da ljudje godernjajo od vsih strani čez mlinarje, da jemljejo preobilno mlevšino, čez mesarje in peke, da je vaga premajhna, — da bi pa tak, ki se poškodovanega misli, šel in tožil pri gosposki, kadar se mu kaj takega primeri, tega pa ni slišati, in to ravno je vzrok, da se take napake ne odpravijo.

Predlog zastran živinske soli je bil s tem rešen, da je ni ravno treba v Ljubljani po 4 fl. kupovati, ampak, komur bolj kaže, jo zamore kupiti po 2 fl. 20 kr. v Pirani ali Kopru v Istrii; prosto iz morja se pa ne more nikjer dobivati, ker sol spada med samostèrštva cesarske.

Zastran nadlog, ki jih delajo večkratne povodnje v Loški dolini, se bo podružnici nasvetovalo, da naj, ker ta zadeva je le soseskina zadeva, se Loška podružnica združi s Planinsko, ktera se ravno pripravlja milostljivemu cesarju prošnjo predložiti, da bi se na kakošno vižo s pripomočjo visoke vlade odpravili vzroki teh povodinj, ki na Notrajskem toliko škodo delajo.

(Dalje sledi.)

Premišljevanje

narave in previdnosti božje v nji.

Poslovenil Mihael Verne.

Luna.

Luna je svet na nebu, ki se naši zemlji s soncom vred prav dobrotljiva skazuje. In ko bi tudi sama na sebi prevdarjanja vredna ne bila, bi zaslužila vendar zastran velikih korist, ki jih naša zemlja od nje dobiva, vso našo pazljivost. Že z golimi očmi zapazimo lahko vse prikazni na luni. Temen svet je, in njegova razsvetljena stran je vselej proti soncu obrnjena. Da je temen svet okrogle podobe, ki svetlobo od sonca dobiva, nas to lahko prepriča, da se njegova svetloba množi in manjša. Verti se okrog zemlje in doverši svoj tek v 27 dneh in nekoliko urah. — Kar pa na luni z golimi očmi lahko vidimo, ni ravno najvažniše — mnogo važnišega se je s pomočjo daljnogledov in natančnih obračunov znajdilo. Koliko hvale smo dolžni možém, ki so se, naše znanosti pomnožiti in čast vsigamogočnega Stvarnika med ljudmi razširiti, s takim preiskovanjem trudili, po katerem smo v stanu si naj visokejše zapopadke o nebni svetih zadobiti! Iz njih težavnega ogledovanja vémo sedaj, da je luna, ki ji iz nevednosti velikost kakošne sklede dajamo, v primeri z zemljo znamenite velikosti. Poveršje lune znese skoraj 663.042 štirjaških milj, in je tedaj le štirinajstkrat manjše, ko poveršje zemlje. — Dasiravno je med vsimi planeti naši zemlji naj bliže, je vendar 50.000 milj dalječ od nje. — Na poveršju mešca se kažejo razne lise, ki se tudi z golimi očmi lahko vidijo. Nekatere so blede in temne, nekatere pa svetle, kakor več ali manj svetlobe nazaj mečejo. Svetlejše lise niso najberže nič družega ko hribi, ki svojo visokost s sencem kažejo, ki jo vedno od sonca proč delajo. In manj razsvetljeni kraji so znabiti morja, ki po svoji naravi več del žarkov skozi se puščajo in jih le malo nazaj mečejo.

Te zapazke, zoper ktere se ne dá nič pametnega ugovarjati, nam ne kažejo lune tako majhne, kakor nekatere mislimo. Marveč nam velikost, daljnost in vsa narava tega sveta na nebu nov dokaz nezmerne mogočnosti in modrosti našega Stvarnika lahko v roke podá. Al kaj, da bi ne imel toliki planet, ko je luna, nobenega družega namena, ko da nekoliko noči našo zemljo razsvetljuje? Kaj — da bi bil Bog ta svet, ki je naši zemlji tako močno podoben, in ki je najberže iz enake

snove ko naša zemeljska krogla, le zato vstvaril, da bi odtok in pritok morja na zemlji pospeševal in prebivavcom zemlje še nekatere nam neznane koristi napravljaj? Kaj — da bi poveršje kakšnega sveta, ki nekoliko milijonov štirjaških milj znese, prazno in brez živih stvari bilo? Kaj — da bi bil neskončni Bog ta prostor pust in prazen pustil? V resnici, to bi se z modrostjo in dobrotljivostjo božjo nikakor ne skladalo!

Ker pa to spoznanje še ni dognano, ostanimo le pri koristi, ki jo luna naši zemlji deli. Kako očitno se razodeva modra previdnost božja za človeka! Temu svetu je Bog tek tako blizo okrog zemlje določil, da ji sam več svetlobe daja, ko vse nepremične zvezde skup. S tem je ne le naše veselje, temuč tudi naše vgodnosti pomnožil, ker nam mesečna svetloba na naših potih in pri naših opravilih prav koristno streže. In v koliki zmoti bi bili gledé letnega računa, ko bi nas ne bile spremembe lune, ki se tako redoma godé, čas vrediti in preračunati naučile? Računi učenih nas sicer truda oprostijo, da nam ni treba zavolj tega lune in njegovih sprememb ogledovati. Al brez ogledovanja luninega teka bi bile vse koristi koledarjev nemogoče.

Zgodovinske pisma.

Tretje pismo.

Odlomek krajnsko-slovenske povestnice.

Krajna, to je, dežela od Soče do Save, je bila ob časih Julija Cesarja vsa rimska; on je bil čez krajnske planine ali čez Kraj cesto napravil. Pozneje (452 po Krist.) je Atila s svojimi silnimi vtaki tod hodil, razdjal Emono in Oglej. Ko so bili leta 452 Atilovi sinovi preobladani, so se Sarmatje Limigantes (Lemki) in Cemanderi, oboji slovenskega rodú, in nekteri Huni pri Mariboru (Castrum Martena) z dovoljenjem izhodnjerrimskih cesarjev poselili.

Iz teh naselitev bi se utegnila kaka dušna ali telesna posebnost štajarskih Slovincov razložiti? Leta 624 po Krist. — tako govori Fredegar (c. 48.) — so se bili Slovinci zoper Obre (Avare) s perimkom Hune in zoper njih kralja Gagana spuntali, kar je bilo tako prišlo: Vindi ali Slovinci so že od nekdej Hunom kot vojaki služili. Ko so se Slovinci vojskovali, so Huni v stajah zbrani čakali. Če so Slovinci premagali, niso Huni imeli nič opraviti. Če so bili pa Slovinci premagani, so jim Huni k zmagi pomagali. Verh tega so Huni vsako zimo h Slovincem zahajali, njih žene in hčere po sili jemali. Zraven družih odertij so jim morali Slovinci tudi harač plačevati. Hunske sinovi od Slovincem rojeni niso mogli nič več tacih hudobij in odertij prenašati, pokazali so torej, da kerv ni voda, in zoper hunske rogoviljenje (saj gospodarstvo se ne more imenovati) so se bili spuntali.

Ko so se bili z vojsko nad Hune vzdvignili, je šel kupec Samo z njimi. Slovinci viditi, da je serčen in umen vojščak, so si ga kralja izvolili, in 35 let je on srečno kraljeval. Ko je bilo zapadno-rimsko cesarstvo (476) razpadlo, se je bil Teodorik ostgotški kralj polastil (okoli leta 489) Dalmacije, Norika, Krajne. Njegovi nasprotniki pri lastenji rimskih dežel so bili frankovski kralji, kateri so si jako prizadevali svojo oblast razširjati. Ob tej priložnosti so se lahko med Donavo in med jadranskim morjem stanujoče ljudstva povzdvigovale in tudi širile. Med temi so bili Bojoari, Huni in Slovinci. Slovinci so stanovali ob obéh stranéh Drave pri Mariboru in ob obéh stranéh Save, to je, na Štajarskem okoli Celja, na Krajnskem in nekoliko tudi na Horvaškem. Huni so pa bivali ob Muri in Rabi v družem kraji Štajarskega. Ko je Teodorik Italijo stiskal, mu za Norik ni bilo toliko mar, da so se mu bili li tu-

kajšnji narodi v varstvo podvergli. On jim je še pomagal, da so svoje selišča po rimskih pustotah razširjali. Tako so bili Huni spodnjo Austrijo, Slovenci ali Krajni pa Goratan pridobili. Kar je bilo sicer ljudstev, ki so noriški (to je, slovenski) in nemški govorile, so se bile začele Bojoari imenovati, ker jim je bila ušec nekdanja imenitnost Bojev, in ker so bili še semtertje kaki ostanki tega ljudstva, in ker je bil njih voditelj en Bojoar, ter so se tako polastili noriških dežel in Vindoličja.

Slovanski popotnik.

* Lepo nemško knjižico „das Vaterunser und die zehn Gebote, ausgelegt von Alban Stolz“ je slavnoznani gosp. Oliban pod naslovom: „Očenaš in deset božjih zapoved“ poslovenil. To delo se ravno pri g. Blazniku tiska, ter bo prišlo kmali na svetlo. Rêči smemo, da bojo ljudje z veseljem po ti knjižici segli, ki ni kakošno navadno delce, ampak je skozi in skozi posebno izverstno, česar se naši bravci sami iz dvéh sostavkov prepričati zamorejo, ki sta natisnjena v letošnjih „Drobtinah“ za poskušnjo, str. 210 in 216. Celo delce bo 12 pol v 12erki obseglo.

* J. Korsak je prestavil v poljsko Dantovo „divina Comedia“.

* Nek neimenovan pesnik poljski prestavlja serbske narodne pesmi Vuka St. Karadčiča.

* „Zorja Galicka“ piše, da je matica rusinska sklenila, izdajati v posebnih zvezkih sostavke zadevajoče zgodovino Galicije pod naslovom: Gališki zgodovinski zbornik, izdavan od gališko-ruske matice.

* Iz Kotor se piše v „serbski dnevnik“, da ondi ruski polkovnik Kovalevsky spisuje življenjepis rajnkega vladika Cernogorskega. — Dalej piše „serbski dnevnik“, da v Kotoru slovanska čitavnica od dné do dné več prijatlov in podpornikov dobiva, ne samo iz mesta, ampak tudi iz sorodnih krajev. Med udi je ban Jelačić, patriarh Rajačić, general Kničanin in drugi imenitni možaki.

* Česki pisatelj Zap je izdal „Zemepis“ za tretji red nižjih realk. Ministerstvo nauka je priporočilo njegovo knjigo za šolo.

* V Peštu je prišel na svetlo slovník madjarsko-slovaški in slovaško-madjarski; zložil ga je po navodu madjarske akademije Štefan Jančovič. Cena obéh delov znese 2 for.

* Ministerstvo Serbske knežije v Belogradu je razpisalo več mest za zdraviteljske okrožne službe (Keisärzte), v katerem izpisu pravi, da najprositelj za tako službo pové: ali zna serbski ali kak drug slavenski jezik.

* V tiskarni Osolinski v Lvovu se tiska zgodovina naroda poljskega od najstarih časov noter do leta 1763 od H. Schmidta. Izhajala bo v posamnih zvezkih.

Serbske zdravice.

Po Vuku.

Pred vsem je opomniti, da napija navadno, kdor v gornjem čelu mize sedi, in da od sramote ondi sestine sme, kdor napijati ne vé. Prijateljsko zdravico (tukaj na številu peto) napija domačin (hišni oče), pa jo zdravi svojemu sinu ali bratu. Kadar kdo napija, nehajo vsi drugi govoriti in jesti, pa poslušajo; samo nekateri tam pa tam rêče na tihem polahki: „amen, da Bog dá!“ Ali: „amen, Bog te slišal!“

In takih zdravic je na številu sedem. Tù sledijo po redu:

1. V dobri čas od obeda.

„Vse z dobrim časom, pa mirom božjem, da pijemo v dobri čas od obeda, da se nameri dobri čas na obedu in po obedu našemu bratu domačinu in kdor je v njegovem poštemem domu!“

2. V bolji čas od obeda.

„Pili smo v dobri čas, zdaj pa bomo v bolji; dobri pomagali, bolji pa priskakali našemu bratu domačinu in kdor je na njegovem poštemem obedu“.

Po tej zdravici se napija v slavo božjo, pa po tem, ko duhovnik svoje končá, se napija, dokler vsi odkriti stojé:

3. V slavo božjo.

„Pili smo v dobri in bolji čas, zdaj pa bomo v prelepo slavo božjo. Da nam pomaga Bog in lepa slava božja! Kdorkoli v slavo božjo vstajal ter jo spominjal, in se njej molil, njemu tud pomagala ona duši in telesu; kdor jo je pa pozabljeval ali v strahu ali v srami, ali v svojem zagrešenju, ter je ni spomenil, Bog in lepa slava božja njega nepozabila, ampak mu bila naj bolja pomočnica duši in telesu!“

Po tej zdravici pojejo tù in tam sledečo pesmico dva po dva:

Kdor pije vino za slave božje,
Pomozi mu Bog in slava božja!
Pa kaj je lepše od slave božje
In od večere s pravom stečene? (pripravljene).

4. V zdravje domačinovo.

„Zdrav mi hodi brat I! Pili smo v dobri in bolji čas, in v božjo lepo slavo, zdaj pa bomo pili za zdravje našega brata domačina od tega poštemega doma. Za zdravje njegove poštene glave, njegovih bratov in stričičev, sinov in sinovcev (bratrancev), njegovih unukov in odvetkov, in za zdravje vsakega od njegovega doma, roda in poroda! Za zdravje njegovega kardela širokega in rala globokega! Za zdravje njegovega terdega in visokega slemena, in vsakega rodnega in tečnega semena; kar mu je koli Bog podaril in udelil, to mu tudi ohranil, in k temu pridal, kolikor je volja in milost njegova! Daj mu Bog vse, karkoli on od njega poželel in za kar mu se molil, to mu dodeli, posebno serčno zdravje in junaško zdravje. Kodar koli naš domačin in njegova deca iz doma hodili, povsod se na srečo namerjali! Kjerkoli hodili, hodili po širokem potu in s svetlim obrazom! Med ptujimi brati in v tujih krajih bili štamani in pribrani, od Boga pa pomilovani in dragovani! Naš se brat domačin povsod med ljudmi s svojimi brati hvalil, s sinmi pa hvalil in odmenil, z unuki ponašal in dičil, z odvetki pa nasledniki dičil in kinčil, kakor se diči in kinči Jurjev dan z litsjem in zeleno travo, križev dan pa (aufertni dan) z letom in cvetom in božjim vsakim blagoslovom! Da Bog dá našemu bratu domačinu v vsem srečo dobro, srečno in dobro tečno, polno in bogato, da mu ralo orje v globoko, kardelo pa hodi na široko, da mu je sleme terdo, od zemlje visoko, na zidu čversto in deleč glasno! bilo mu temelito, prej dobe nespremenito; ko bi se pa s časom tud spremenilo, Bog ga spomenil, Bog mu pomagal, in nobeden mu nahuditi ne mogel! Da Bog dá in pa velika milost božja! Kterokoli naš brat seme iz doma iznašal, in čez hišni prag prenašal, ter ga z desno roko mahal, mahal ga na desno, bilo mu srečno, mahal ga na levo, rodilo mu lepo! Gospod mu Bog puščal in ugajal po njem, od neba mu rosilo, ter mu dobro in lepo rodilo! v dno mu se košatilo, v sredi se čverstilo, na verhu klasalo! na gumnu (podu, skednji) mnogo bilo, v hiši pa šparno in tečno, od Boga pa blagoslovljeno! Da Bog daruje, da naš brat domačin v svoji hiši pod hišno streho sabira in dočakuje versnih in izbranih (izvoljenih) ljudi, patrijarhov in škofov, duhovnikov in redovnikov, kume (botre) in prijatlov, dobrih junakov svojih bratov Serbov, nizkih in ubogih, solznih in nevoljnih (žalostnih) in vsakega po lici brata, ki se s križem križa in v Boga veruje, versni in izabrani dohajali na glas in njegovo čast, nizki in ubogi pa na glas in srečni udelek (milošnjo)! Žejnega napojil, gladnega nahranil, golega oblekel in vsakemu dal dober čas